

מסורת יהודית קדומה על תאריך נפילתו של השלטון הביונטיני בארץ-ישראל

Author(s): ע' פליישר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. א (תשל"א), חוברת א-ב, pp. 110-115

Published by: [Historical Society of Israel/](http://www.hsi.org/)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70054009>

Accessed: 22/11/2011 06:19

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

מסורת יהודית קדומה על תאריך נפילתו של השלטון הביזנטי בארץ-ישראל

מאת עזרא פליישר

על מועד סיום שלטונה של ממלכת ביזנץ בארץ ישראל אין בידינו, כידוע, ידיעות ממקור-
רות ארץ ישראליים קדומים¹. קדמונינו, שמנו שנים לגלויותיהם של ישראל על-פי רוב
בהקשרים מדרשיים, ראו בגלות אדום את הגלות האחרונה וציפו לביאת המשיח עם
מפלתה². כרוניסטים יהודים מאוחרים-יותר, שאבו ידיעותיהם בעניין זה ממקורות לעז;
התאריכים הרשומים בכתביהם חופפים את תאריכי ההיסטוריוגרפיה הכללית והם טבועים
בחזותמה. אבל נראה שקיימת-היתה מסורת יהודית קדומה בסוגיה זו, והיא, אף-על-פי שלא
נשתמרה אצל רושמי הרשומות, נתקיימה בידיהם של פייטנים, קדומים ומאוחרים כאחד.
לפני חמישים שנה בדיוק פירסם א' מרמרשטיין מן הגניזה³ שבעתא לשבת, ובה ציון
התחנות העיקריות של תולדות ישראל למן יציאת מצרים ואילך. הקטע השישי בפיוט זה כך
לשנונו:

אַנִּי צֹרְעֲרִי בְּמִדֵּי וּפְרֶס וַיּוֹן וּמִקְדֹּן
פִּגְרִי כְּמִהְפֶּכֶת סְדוּם
שֶׁבֶת צָמְדוֹ וְאַחֲשָׁה וְאָדוּם
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה בִּידֵי עֶשׂוֹ אָבִי אָדוּם

מרמרשטיין שיער שהתאריך הנקוב במחרוזת הוא תאריך חיבורו של הפיוט וראה
בכך עדות מפתיעה על שיעור התפתחותה של הפייטנות בארץ-ישראל בראשית המאה
השביעית⁴. כעשר שנים לאחר מכן תיקן ר' אדלמאן את דבריו והראה שהמחרוזת מכילה,
על צד האמת, ציון למספר שנות שלטונה של אדום (בארץ ישראל) מן החורבן ואילך⁵.
לפי הפייטן נפלה אפוא מלכות ביזנץ בארץ ישראל בשנת 618 לערך לסה"נ. אדלמן
התיחס אל התאריך בספקנות, שהרי אין הוא הוֹאֵם את התאריך המקובל (636 בערך),
ונטה לראות במספר "סכום עגול" בלבד⁶.

- 1 השווה לעניין זה החומר המובא על ידי בן ציון דינור, ישראל בגולה, א, עמ' 7 ואילך.
- 2 עיין למשל בויקרא-רבה יג, סוף סימן ה ובמקבילות: את הגמל זו בבל [...] שגררה מלכות
אחריה, ואת השפן זו מדי [...] שגררה מלכות אחריה, ואת הארנבת זו יון [...] שגררה
מלכות אחריה, ואת החזיר זו אדום שאינה גוררת מלכות אחריה. ולמה נקרא שמה חזיר,
שמחזרת עטרה לבעליה וכו'.
- 3 A. Marmorstein, Ancienneté de la poésie Synagogale, REJ, LXXIII (1921), 82ff. עיין
הטכסט בנדפס שם, עמ' 84. השערתו של מרמרשטיין שהפיוט הוא של הקלירי אין לה על
מה שתסמוך. מקור הפיוט בכ"א אוכספורד 2668/34.
- 4 וזאת למרות העובדה שהשלטון המוסלמי נזכר במפורש בפיוט, הן בחטיבתו הראשונה והן
בוז האחרונה וברור שהפייטן עמד (בא"י) תחת שלטון הערבים. אף-על-פי-כן נתקבלו דבריו
של מרמרשטיין בלא עירעור על ידי ח' מ' מיליאס, עיין: I. M. Millás Vallicrosa, La poesia
sagrada hebraicoespañola, Madrid 1940, p. 16.
- 5 R. Edelmänn, Bestimmung, Heimat und Alter der synagogalen Poesie, עיין:
Oriens Christianus, Ser. III, vol. VII (1932), p. 28, n. 1.
- 6 'Die Angabe 550 kann m. E. nur als eine runde Zahl aufgefasst werden'

אבל התאריך מופיע גם במקום נוסף שלא הושם לב אליו, ושאלו הוא נתפרש שלא כהלכה. ביוצר לפרשת וישלח של הפייטן הארץ־ישראלי ר' שמואל השלישי בירבי הושענא (המחצית השנייה של המאה העשירית⁷), שפורסם בידי מ' צ' ווייס בשנת תרפ"ד נאמר:

סָבוּר הָיָה בְּדוֹרוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים לְעֵיר עֵינֵי רָשָׁע וּלְהַשְׁחִידוֹ
עוֹלָיו לִכְן מְשָׁלוּ בְּבוֹל חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים עַל נִינִי חָלַק וְנָכְדוּ
וַיִּתֵּן בֶּיַד עֶבְדֵּיו עֶדֶר עֶדֶר לְבָדוּ

ר"ל: כסבור היה יעקב אבינו לפייס את עשו הרשע בדורון של תק"נ ראש בקר וצאן — כנגדם שלטו בני עשו במקום המקדש ('בבול') תק"נ שנה על צאצאי יעקב ('חלק')⁸. ההיקש בין מתנת יעקב לעשו לבין שנות שלטונו של עשו על ישראל, מזכיר את המדרש בבראשית־רבה, עה, יא: 'באותה שעה שקרא יעקב לעשו "אדוני" אמר לו הקב"ה: אתה השפלת עצמך וקראת לעשו "אדוני" שמונה פעמים, חייך, אני מעמיד ממנו שמונה מלכים קודם לבניך'. אבל אין שום מקור במדרשות שבידינו למספר החמש מאות וחמישים. כיוצא בשמואל השלישי, וביתר הרחבה, פייט אף בן דורו הספרדי־מזרחי ר' יוסף אבן אביתור, ביוצר שלו לפרשת וישלח⁹, וזה לשונו:

קִיַּצְבַּ עֲשָׂרָה עֲדָרִים וְהֵן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים לְנָגְדוֹ
רָמְזוּ לְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים מִמְּשַׁל אָדוֹם יְחִידוֹ
וַיִּתֵּן בֶּיַד עֶבְדֵּיו עֶדֶר עֶדֶר לְבָדוּ

לְבָדוּ יִשְׂרָאֵל¹¹ מֶלֶךְ מַחְרָבָן וְעַד מְלָכּוֹת יִשְׁמַעֲאֵל
וַיֵּאָז מְשָׁלוּנוֹ חֲתָן וְחוֹתָן¹² וְנִתְחַבְּרוּ¹³ בְּקָרִית אֲרִיאֵל
סוֹד פְּלִאִיָּה מִתִּי תִגְלָה אֵל רָם עַל כָּל אֵל
מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעֵת יִשְׂרָאֵל
בְּדָבָר קָדוֹשׁ

7 על פייטן חשוב זה עיינו: J. Mann, The Jews in Egypt etc., I, p. 28 ff.; II, p. 25 ff. וכן: ח' שירמן, שירים חדשים מן הגניזה, ירושלים תשכ"ד, עמ' 62 ואילך. הפייטן נפטר כנראה זמן קצר אחרי שנת 1012. הפיוט המצוטט להלן נתחבר בלי ספק שנים לא מעטות לפני פטירתו של הפייטן, בעודנו "חבר" בלבד, כמוכח מחתימתו בפיוט. ר' שמואל נתמנה אחר כך רביעי ולבסוף נעשה שלישי בחבורה.

8 עיין: מ' צ' ווייס, שרידים מהגניזה, מפיטו ר' שמואל יוכה, הצפה לחכמת ישראל, ח (בוד-פשט תרפ"ד), עמ' 156 ואילך. הטקסט נדפס שם עמ' 178.

9 ווייס אומר בביאורו (שם עמ' 199): מקורו לא נודע לי, ועי' בעל הטורים בראשית לב, טו וז"ל: עזים מאתים, כל הפסוק מסיים במ"ם וכן ומנחתם ונסכיהם, שבשביל הבהמות ששלח לעשו והן תק"ן תק"ן קרבנות בשנה.

10 הפיוט נמצא בכ"י אוכספורד 2712/31.

11 כמו: על ישראל, משל — אדום.

12 אדום וישמעאל, לפי שישמעאל היה חותנו של עשו (בר' כח, ט). הצירוף מצוי בפיוט כנינוי לנוצרים ולמוסלמים, השווה: L. Zunz, Die synagogale Poësie des Mittelalters, Berlin 1855, p. 448.

13 נפגשו: הכוונה, כנראה, לשנה הנקובה לעיל, ור"ל: התנגשו.

מופלא הדבר שמספר תק"נ השנים למלכות אדום בא"י נקוב גם בנוסחה המקורי של קינה קדומה שיוחסה לקלירי¹⁴ ושנקלטה במחזורי איטליה, היא הקינה 'אוי כי אוסרתי בזקים וכבל' (דוידסון, אוצר—א 1712). בפיוט זה הולך הפייטן ומונה את הגלויות שנש-תעבדו בהן ישראל בתולדותו; הוא פותח בשבעים שנות גלות בבל, ממשיך בנ"ב שנות גלות מדי ופרס¹⁵, מוסיף עליהן ק"פ שנות שלטון יון בישראל¹⁶, מסיים בגלות אדום, ומזכיר לבסוף את גלות ישמעאל שהוא עצמו שרוי בה. המחזורות המדברות באדום זו לשונה בנוסח שבדפוס ובמחזורים כתב-יד:

אוי כי מְכַרְסִם תִּפְשׁ הַדָּוֶם
נֶעֱצַץ פְּחֹזִיר אוֹתִי לְקָדוֹם
סָחִי וּמֵאוֹס פְּמִהֶפֶכֶת סָדוֹם
עֲשִׂקְנִי כְּמֶה שְׁנִים, שְׁמִנִי לְרִגְלֵי הַדָּוֶם

14 על פי צוגין, Literaturgeschichte des synagogalen Poesie, Berlin 1865, p. 47 סימן 10. באריכות ובפירוט מנמק את הנחת בעלותו של הקלירי על הפיוט שי"ר, באחת מאגרותיו אל שד"ל (עיין: אגרות שי"ר, מהד' גראבר, פרעמישל תרמ"ה, עמ' 186 ואילך), עם שהוא בונה על תוכנו השערות כרונולוגיות מופלגות. דרך אגב אעיר שה"שחורים" הנזכרים בנוסחאות השכיחות בסטרופה שלפני-האחרונה בפיוט, שבצינום ראה שי"ר רמו למאור-רים ושאת הזכרתם מדגיש גם צוגין בסיכום הפיוט (zuletzt auch Ismaels und der Schwarzen gedenkend) הם פרי שיבוש (או "תיקון" מאוחר). והנוסח בכ"י הגניזה המובא להלן הוא: "אוי כי שודדים הכבידו עולי / שדדוני הממוגי ואכלו עמלי / לארץ לא לי הגלוני במעלי / עת כי פשעתי בצור מחוללי". הפיוט אינו חתום, ואף על פי שהוא בא מוקף פיוטים קליריים במחזורי איטליה אי אפשר לקיים בודאות את בעלות הקלירי עליו. נימוקים של שי"ר אינם רלבנטיים. יש לזכור שלפי שעה לא נדפס שום פיוט ודאי של הקלירי שהעריבים נזכרים בו.

15 ציונה של גלות זו במקורות פייטניים ומדרשיים קשור בפירוש חז"ל לחזון ארבע החיות שבדניאל ז' ואילך. עיין בעניין זה דבריו המפורטים של שניאור זק"ש, שירי השירים אשר לשלמה בן גבירול, פאריש 1868, עמ' עא ואילך וכן: א' עפשטיין, החיות של שם חם ויפת והחיות של ארבע המלכיות, בתוך 'מקדמוניות היהודים', ירושלים תש"ג, ב, עמ' כט ואילך. אבל חשבון נ"ב השנים, מלבד ע' שנות גלות בבל מופלא הוא. במקורות המדרשיים שבידינו (השווה פסיקתא דר"כ, מהד' באבער, מ, ב ואילך; פסיקתא רבתי, מהד' איש-שלום, דף עד, ב; שירי-השירים רבה ב, יג), נזכרות נ"ב השנים כחופפות את שבעים השנים של גלות בבל; השווה גם סדר עולם רבה (מהד' גויבאור), פרק כז, עמ' 62, וסדר עולם זוטא שם, עמ' 74. ונראה שהפייטנים סמכו בזה על גירסה אחרת של הפסיקתא שנשתמרה בילקוט שיה"ש רמז תקפו וזה לשון הילקוט: 'כי הנה הסתו עבר אלה שבעים שנה של בבל, הגשם חלף הלך לו אלו צ"ב (צ"ל: ג"ב), עיין הערת המהדיר בפסיקתא רבתי עד, ב הנ"ל) שנה של מדי'. הדברים מובאים בילקוט בשם הפסיקתא, אבל בפסיקתאות שלנו ליתא. נ"ב שנות גלות מדי נזכרות בפיוט 'אפפוני ארבע מלכיות' המובא להלן, וכן בפיוט של ר' פינחס בירבי יעקב מכפרא, בן סוף המאה השמינית (כ"י ט"ש 5/3 H 10: 'טולטלה חמישים ושתים במלכות מדי'). בפיוט זה נזכרות, אגב גם שנות שלטונה של אדום בא"י, אלא שכה"י קרוע במקום הזה.

16 על פי הגמרא בעבודה זרה ט, א: מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה.

ואולם בכ"י מן הגניזה השמור בקיימברידג' באוסף ט"ש H 14/15 מובא הנוסח הנכון של הסטרופה וזו לשונה:

אוי כי מכרסם תפּשֵׁ הָדוּם
 נִיבֹהִי דִי פְּרֻזִּי אוֹתִי לְקִדּוּם
 שְׁמִנִי כְּמִהְפֶּכֶת סְדוּם
 עֵישְׁנִי תֵק וְנִשְׁנָה בְּמַלְכוּת אָדוּם

פיוט זה, אף־על־פי שספק אם נכתב בידי הקלירי, אין ספק בקדמותו. מעידים על כך גם לשונו וגם הופעתו הקבועה בהעלם אחד עם פיוטים קליריים ודאיים. נמצא שאין ספק גם בקדמותה של המסורת ההיסטורית המשוקעת בו, וניתן להניח שהיא נתגבשה זמן מועט לאחר כיבוש הארץ בידי הערבים.

תאריך ודאיי וקדום לקיום המסורת שלנו נמצא בפיוט נוסף, אף הוא מן הגניזה, שראוי הוא שנביאנו בשלמותו. מקורו בכ"י אוכספורד 2723/1 (דף 4, א) שמכיל קינות לט"ב, ברובן קליריות, בכתובת יד דחוסה, מרושלת וקשת פיענוח מאד. וזה לשון הפיוט:

אֶפְפוּנִי אֶרְבַּע מַלְכוּת
 בִּידָהֶם וּפִיהֶם הָרַב פִּיפִּיּוֹת
 גִּסּוֹת כְּאֶרְבַּע חַיּוֹת

כְּלַמְתִּי אֲשַׁנֶּה
 5 וְהֵהִנִי יוֹשֶׁבֶת בְּבִשְׁנָה
 וְאִיוֹמְתִי מְנַהֶמֶת כִּיּוֹנָה
 עֵידֶן עָלִי וְשִׁתְנָה

מִחֶכֶה מִצָּפָה מְאֹדָה מִתְאַוָּה בְּכָל שָׁנָה
 וְאוֹמֶרֶת הִנֵּה הָעֵת וְהָעוֹנָה
 10 הֲרִי תִשַׁע מְאֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שָׁנָה
 כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹנִי עַד הֵנָּה

דָּלַק אֲרִיָּה וַיִּהָר כְּגִמְלָה
 הָרַס מְקֻדָּשִׁי וְלֹא חָמַל
 וְלִמְנִין שִׁבְעִים שָׁנָה נִגְמַל

17 על שום "ושינין די פרזל לה רברבן" בדנ' ז, יט. וכן הוא גם בפיוט הנדפס להלן.
 * הפיוט נמצא גם בכ"י ט"ש 109.24 אלא שהושמטו ממנו כל הטורים מט' עד ט' 30. ביאור:
 2 בידהם ופיהם: הפיענוח מפוקפק. 4 כלמתי אשננה: מכאן מחרוזת ביניים שנועדה לשמש רִי־
 פריין אחרי כל סטרופה. מלות הפתיחה של המחרוזת מובאות בכה"י אחרי כל מחרוזת
 והושמטו בפנים. כלמתי אשננה: אני חוזרת ומכריזה על חרפתי. 5 וההני: צ"ל: והנני, וכך
 הוא בציונים שבסופי הסטרופות הבאות. 6 ואיומתי: כינוי לכנסת ישראל. 7 על פי דנ' ב: כא:
 מהשנא עדנין וכו'. 10 הרי תשע מאות וכו': עיין בפנים, בהמשך. 11 כי לא שלם וכו': על פי
 בר' טו: טז. 12 דלק: אריה: כינוי לבבל, על פי יר' ד: ז. ויהר: ונתגאה. כגמל: השווה
 וי"ר יג: ה: את הגמל זו בבל. נגמל: קיבל את גמולו; על פי המשך המדרש שם: שנאמר

- 15 וְדָשָׁפֶן לְשׁוֹשָׁנָה
חָשַׁב לְהַעֲדוֹתִי בְּשָׁנָה
טָרַח לִקְחַת חֲמִשִּׁים וְשָׁתִים שָׁנָה
יַעֲצֵן נָמַר לְהַבְאִישׁ רֵיחַ שְׁמָנִים
כְּלִיוָהוּ חֲמִשָּׁה (חֲמִשָּׁה) בְּנֵי חֲשֻׁמוֹנִים
20 לְחַשְׁבוֹן שְׁנוֹתָיו מֵאָה וְשִׁמּוֹנִים
מִכְרָם לְחִזִּיר חֲרָשִׁים
נִיבֹוהִי דִּי פְרוֹזֵל זֶה מִזֶּה קָשִׁים
סוֹגֵר מִקֶּץ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁמּוֹנִים
עַל־צִתִּי כְּשֶׁלְּמוֹ אַרְבַּע
25 פֶּרָא אָדָם צִין בְּחִנִּית וּבְכוּכָע
צָרְרָנִי וְעוֹל מִסַּעְלִי קָבַע
קִצְתִּי בְּחִי כְּנֶתְעִנִּיתִי
רָדַפְנִי מִמִּקְדָּשִׁי וְשָׁכַן חֲנִיִּיתִי
שְׁנוֹתָם מֵאָה וְשִׁמּוֹנִים וְעוֹד מְנִיתִי
30 שְׁמַע כִּי הִינִי חֲרָפָה
תְּלָאוֹת מַעֲלִינוֹ תִסְרָפָה
תְּשַׁלַּח יָד וְלִקְנֹתִי הוֹסִיפָה

הפיסקה המדברת בפיוטנו במלכות אדום (ט' 21—23) נוקבת לכאורה במספר שונה מן המספר שראינוהו נזכר במקורות שסקרנום (תק"פ שנה במקום תק"נ), אבל אין ספק שכתב היד משובש במקום הזה והמעתיק כתב "ושמונים" בשיבוש דיטוגראפי בהשפעת "מאה ושמונים" שבטור 20, שהרי חרוז הסטרופה הוא ב-"שים", ואי אפשר שבא בסוף הטור האחרון במחרוזת הנדונה אלא או 'חמישים' או 'שישים'. ואולם נראה שאותה המסורת לפנינו ושיש לתקן ל"חמישים".

והנה פיוט זה מביא גם את התאריך שבו עמד לכאורה הפייטן בשעת חיבור יצירתו, והוא שנת 'מאה ושמונים (ועוד)' למלכות 'שמעאל' (ט' 29), שהיא שנת 798 בערך

אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו. 15 זד: הזיר, הרע. שפן: מדי. על פי המדרש שם: את השפן זו מדי. לשושנה: לכנסת ישראל (שה"ש ב: א). 16 להעדוּתִי: להעטות עלי. 17 טרת: בכח"י המקביל: 'טורף', ונכון. 18 נמר: החיה השלישית (דב' ז: ו) והוא יון על פי המדרש הנ"ל בוי"ר. 19 כליוהו: נראה שצ"ל: כליוהו. 20 מאה ושמונים: עיין לעיל הערה 16. 21 מכרם: הקב"ה. לחור חרשים: כינוי לאדום, עיין לעיל הערה 2. 22 ניבֹוהִי דִּי פְרוֹזֵל: עיין לעיל הערה 17. 23 סוגר: הסגירו הקב"ה ביד בני חשמונאים. 24 כשלמו: כשנשלמו. ארבע: הוסף: המלכיות. 25 פרא אדם: 'שמעאל' (בר' יד: יב). 27 כנתעניתִי: על שום שעינוני בני 'שמעאל'. 28 ושכן חנייתִי: וקבע מושב לעצמו במקום חנייתִי, כל' בארץ ישראל. 31 תסרפה: אולי צ"ל: תאספה. ונוסח כה"י המקביל: תלפות מעלינו העיפה.

למניין הנוצרים¹⁸. אמנם, אפשר שאין זה התאריך המקורי שנרשם בפיוט על-ידי מחברו, שהרי מן המפורסמות היא שמעתיקים נהגו להתאים תאריכים שמצאו בפיוטים קדומים לזמנם הם, ואולם מכל מקום אין ספק בכך שפיוטנו נכתב או בתאריך ה"ל או קודם לכן, ועל-כל-פנים ברור שבסוף המאה השמינית כבר היתה המסורת שקבעה את זמן נפילתה של ביזנץ בארץ-ישראל לשנת תק"ג לחורבן מצויה ומקוימת.

מעניין הדבר שהפיוט מכיל תאריך נוסף במחרוזת הביניים שלו (ט' 4 ואילך): התאריך כאן 'תשע מאות ושלושים ושנים' לחורבן, שהוא שנת 1000 למנינם. הוסר התאום בין שני תאריכים בפיוט אחד מפתיע, אבל אין הוא בלתי מצוי בכתב-היד, ואין בו אלא עדות על העתקה אוטומאטית ממקורות שונים, בין של המעתיק האחרון ובין של המעתיקים שלפניו. מחרוזת הביניים הזאת איננה אותנטית ואיננה שייכת לפיוט. היא נרמזת כ"פזמון" גם בקינה "אבוי לירה המישי" (דוידסון אוצר—א 136) לרב סעדיה גאון, ברשימת פיוטים בכ"י ט"ש H14/33 והיא מועתקת בנפרד, בנוסה מקוצר קמעה, גם בכ"י ט"ש H10/152 בין סטרופות בינים ומעבר שונות. התאריך הנקוב בהעתקה זו הוא תשע מאות וחמשים ושלוש, דהיינו שנת 1021 למנינם. בכ"י ט"ש ס"ח 109.24 מצויין בטור זה רק "הרי אלף" והשורה ריקה אחר כך, ואילו בכ"י אוכספורד 2733/4 כתוב: תשע מאות וחמשים ושבע שנה.

בדרך הילוכנו למדנו מן הפיוט גם על שמחתם של קדמונינו למפלת השלטון הביזנטי בארץ-ישראל ועל המשמעות המשיחית שיוחסה על ידם למאורע הזה (ט' 24). כן נמצאנו למדים שהשלטון המוסלמי נראה בעיניהם מתאפיין במס המיוחד שהוטל מכוחו על הציבור (ט' 26).

מכל המקורות שהובאו בזה ברור שהמסורת היהודית, כדרך הופעתה בפיוט, ראתה את מלכות ביזנץ שלטת בארץ-ישראל עד שנת 618 בלבד. תאריך זה מוקדם בכ-18 שנה לכיבוש הערבי, כמפורסם, ומאוחר ב-4 שנים לפלישה הפרסית.

18 החזרה על המספר 180 ראויה לתשומת לב. קשה מאוד להעלות על הדעת שיבוש דיטוגראפי נוסף, שהרי הפייטן (או המעתיק) שאפשר שנשתבש בציון תאריך קדמון ודאי ידע את התאריך שבו עמד בדייקנות. אפשר שהסימטריה שחש בה בין התאריך שעמד בו לבין אורך גלות יון עוררה אותו בכלל לבנות את הפיוט בדרך ציונם של תאריכי הגלויות. המלה "ועוד" מופיעה לעתים קרובות למדי בצד ציוני תאריכים עגולים בפייטנות, ובאה לרמוז לשנים בודדות למעלה מן התאריך הנקוב, שאינן מצטרפות לעשרות.